

OSAAMISELLA TYÖELÄMÄÄN

Osatyökykyisten tuettu osaamisen vahvistaminen

Taustaa

Työ- ja elinkeinoministeriön elokuun 2021 työnvälitystilaston mukaan Lapissa oli 9210 työtöntä työnhakijaa, joista 1182 vammaista tai pitkäaikaissairasta työtöntä työnhakijaa (StatFin-tilastotietokanta 2021). Kansallisella tasolla hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa parhaillaan työkykyohjelmaa yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Työkykyohjelman tarkoituksena on tukea osatyökykyisten työttömien ja pitkäaikaistyöttömien työhön pääsyä ja työssä pysymistä, ehkäistä työttömyyden pitkittymistä ja työkyvyttömyyttä sekä vahvistaa heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien työelämäosallisuutta. (STM 2021.) Oman osaamisen päivittäminen, jatkuvan oppimisen tarve ja koulutuksen merkitys on nähty olennaisiksi tekijöiksi työllisyyden edistämässä ja muuttuvan työelämän tarpeisiin vastaamisessa (Valtioneuvosto 2019). Aluekehittämisen tasolla Lapin maakuntaohjelmassa 2018–2021 eli Lappi-sopimuksessa tavoitteena on myös nuorten aktivointi työelämään osallistavilla tavoilla ja ylipäätään korkea työhön osallistumisen aste (Lapin liitto 2017).

Lapissa suunniteltiin kevään 2020 aikana yhdessä alueen elinkeinoelämän edustajien, koulutusorganisaatioiden ja aluehallintoveranomaisten kanssa *Osaamisella työelämään – Osatyökykyisten tuettu osaamisen vahvistaminen (OSTE, 2020–2023)* -hanketta, jossa pääasiallisena kohderyhmänä ovat osatyökykyiset työnhakijat. Koulutusorganisaatioilla on merkittävä rooli Lapin alueen työttömien, työttömyysuhan alaisten ja osatyökykyisten henkilöiden osaamisen kehittämisessä vastaamaan työelämän tarpeita. Hanke sai Euroopan Sosiaalirahaston (ESR) rahoituksen ja käynnistyi lokakuussa 2020. Hankkeen päätoteuttajana on Lapin ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajina Lapin yliopisto, Kemi-Tornionlaakson koulutus-kuntayhtymä Lappia sekä Rovaniemen koulutuskuntayhtymä REDU.

Hankkeen tavoitteet ja kohderyhmät

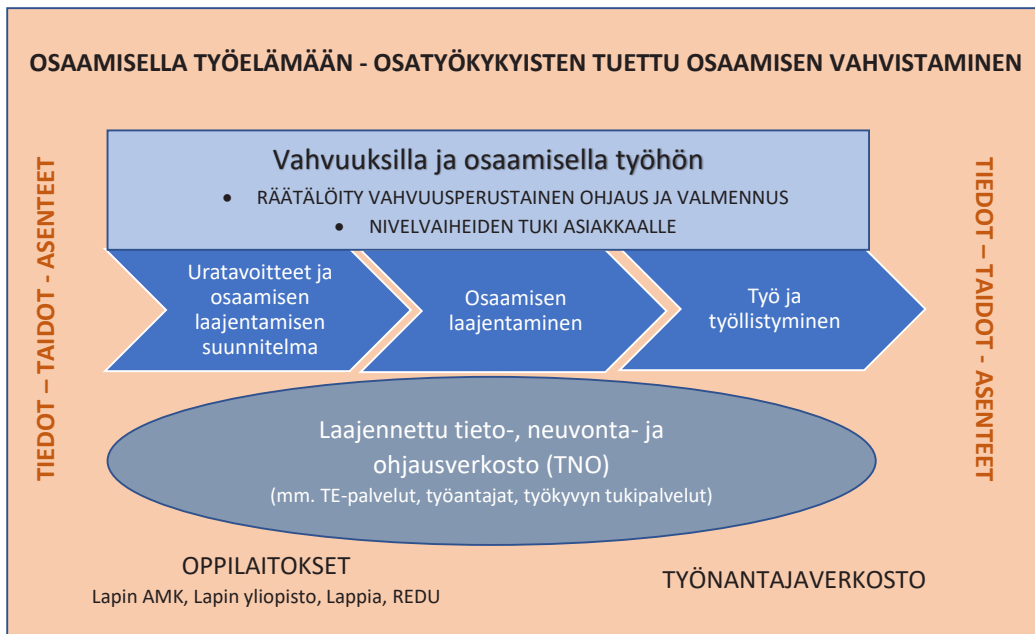
Hankkeen päätavoitteena on tukea osatyökykyisten henkilöiden osaamisen kehittämistä ja edelleen työllistymistä. Hankkeessa mukana olevat toisen asteen ammatillisten ja korkeakouluasteen oppilaitosten asiantuntijat tarjoavat hankkeeseen osallistujille

henkilökohtaisen tilannekartoituksen ja koulutus- ja urasuunnitelman laatimisen. Hankehenkilöstö auttaa asiakasta tunnistamaan omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan sekä osaamisen kehittämisen tarpeita. Asiakkaila voi olla kaventuneita käsityksiä omasta osaamisestaan, jolloin mahdollisia vaihtoehtoisia urapolkujakin voi olla vaikeaa hahmottaa. Vahvuusperustaisella ohjauksella pyritään tukemaan henkilön pystyvyyksäsitystä omasta osaamisestaan ja näkemään erilaisia vaihtoehtoja osaamisen laajentamiseen ja edelleen työllistymiseen. Asiakkaan on mahdollista täydentää omaa osaamistaan tarvelähtöisesti koulutuksen keinoin, joita voivat olla esimerkiksi korttikoulutukset, koulutuskokeilut ja tutkinnon täydentäminen tai laajentaminen. Asiakkaiden ohjaus, tuki ja valmennus toteutuvat yksilö- ja/tai ryhmämuotoisesti, ja ohjauksen keskiössä on yksilöllisten asiakaspolkujen huomioon ottaminen ja niiden nivelvaiheiden siirtymisen tuki. Kuviossa 1 on esitelty OSTE-hankkeen osatyökykyisten tuetun osaamisen vahvistamisen vaiheita ja verkostoja.

OSTE-hankkeessa osatyökykyisten työllis-

tymisen edistämistä toteutetaan tietoihin, taitoihin ja asenteisiin vaikuttamalla. Hanke tarjoaa alueen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluissa (TNO-palvelut) toimiville asiantuntijoille koulutusta, toimintatapojen kehittämistä ja verkostoitumista osatyökykyisten henkilöiden työllistymisen tukemiseksi. Hankkeessa edistetään myös työelämän valmiuksia työllistää osatyökykyisiä henkilöitä. Työnantajille tarjotaan tietoa osatyökykyisten henkilöiden työllistämiseen liittyen ja annetaan tehostettua ohjausresursseja työpaikalle. (Kuvio 1.)

Hankkeen pääasiallisiin kohderyhmiin kuuluvat kouluttautumisen- ja työllistymisvaiheessa olevat osatyökykyiset työttömät työnhakijat, osatyökykyiset ja sen takia työttömyysuhan alla olevat työntekijät, työnantajat ja eri organisaatioiden tieto-, neuvonta- ja ohjaustoimijat (TNO-toimijat). Välillisesti hankkeen kohderyhmiä ovat myös opinnoista työelämään siirtyvät opiskelijat, joiden opiskelu- tai tuleva työkyky voi aiheuttaa huolta. Oppilaitoksissa ohjaustyössä toimivat henkilöt kuuluvat myös hankkeen välilliseen kohderyhmään.

Kuvio 1. Osatyökykyisten tuetun osaamisen vahvistamisen vaiheita ja verkostoja (Kippola-Pääkkönen & Sirviö 2020, mukailten Sirviö ja OSTE-hankkeen suunnitteluryhmä, 2020).

Osatyökykyiset henkilöt ohjautuvat hankkeen palveluihin eri tahojen kautta. Ohjaavia tahoja voivat olla esimerkiksi Lapin TE-palvelut, kuntien työllisyyspalvelut, sosiaalitoimi, Ohjaamo, Osaamo, kolmannen sektorin toimijat ja Lapin sairaanhoitopiirin kuntoutuspoliklinikka. Hankkeessa tehdään myös yhteistyötä alueen muiden hankkeiden kanssa, joissa edistetään osallisuutta ja työllistymistä.

Yhteistyöllä kohti työelämää

Opiskelijoilla, joilla ilmenee hyvinvoinnin haasteita ja toimintakyvyn rajoitteita opiskeluaikana, on muita suurempi riski siihen, että ammattiin valmistumisesta huolimatta työllistyminen on vaikeaa. OSTE-hankkeessa tuetaan opiskelijoita sujuvissa siirtymisissä ammattiin valmistumisen tai osaamisen päivittämisen ja työllistymisen yhtymäkohdassa. Hankkeessa mukana olevat oppilaitokset kehittävät niin oppilaitosten sisäisiä kuin oppilaitosten välisiä malleja tukemaan ennakoiden niitä opiskelijoita, joilla on työkykyyn liittyviä riskitekijöitä.

Oppilaitokset tekevät hankkeessa yhteistyötä alueen tieto-, neuvonta- ja ohjausverkostoissa toimivien tahojen kanssa. Verkostomaisella toiminnalla pyritään osaltaan tukemaan osatyökykyisten ja työkyvyttömyyden uhan alla olevien henkilöiden taroituksenmukaista palveluihin ohjautumista ja työllistymistä. Työelämä- ja yritys yhteistyö on tärkeä osa hankkeen toimintaa, ja sitä suunnitellaan ja toteutetaan TE-palveluiden, kaupungin työllisyyspalveluiden, muiden hanketoimijoiden ja työllistymistä edistävien säätiöiden kanssa. Hankkeeseen osallistujat saavat yksilöllistä ja monialaista tukea työllistymiseen sekä uusia kontakteja mahdollisiin työnantajiin.

Osatyökykyisten työllistyminen on haasteellista ilman työnantajien halua ja mahdollisuuksia työllistää yhdenvertaisesti erilaisia ihmisiä. Viime aikoina yhteiskunnassa vallinnut koronaepidemiatilanne vaikutti Lapissa muun muassa matkailu- ja palvelualojen liiketoiminnan vähentymiseen. Toisaalta elokuussa 2021 Lapin alueella oli 3779 avointa työpaikkaa (SatFin-tilastotietokanta

2021). Työ- ja elinkeinotoimistoissa tehtävän lähitulevaisuuden ammattien kysynnän ja tarjonnan suhteiden arvioissa Lapin ELY-keskuksen alueella on pulaa erityisesti sosiaali- ja terveys-, siivous- sekä rakennusalan ammattilaisista (Ammattibarometri, Lapin ELY-keskus 2021/II). Elokuun 2021 yrittäjägallupin mukaan 56 prosenttia yrittäjistä (n = 1040) arvioi työllistävänsä enemmän, jos esimerkiksi palkkatukea olisi tarjolla enemmän (Kantar TNS Oy 2021). OSTE-hanke tarjoaa osaltaan tietoa muun muassa palkkatuen käytöstä sekä ohjausresursseja työnantajille. Tiedon ja tuen saaminen voi madaltaa työnantajan kynnystä palkata osatyökykyinen henkilö töihin. Henkilöt, joilla on jokin pitkäaikais sairaus tai vamma, ovat usein työkykyisiä, kun heidän toimintakykynsä sekä työn asettamat vaatimukset ja mahdollisuudet täsmäävät. Osatyökykyisissä on paljon käyttämätöntä työkykyä, jota pitäisi paremmin osata hyödyntää etenkin työvoimapulaa vaivaavilla aloilla.

Osatyökykyisyys voi koskettaa lähes jokaista suomalaista jossakin työuran vaiheessa. Osatyökykyisten joukko on monimuotoinen ja näin myös osaamisen vahvistamisen tarpeet ovat yksilöllisiä. Henkilön osaamisen vahvistaminen ja laajentaminen sekä työolojen tarvittavat muutokset työajoissa, työtehtävissä tai työympäristössä luovat edellytykset optimaalisen työkyvyn saavuttamiseksi. Onnistunut työllistyminen on usein monen tekijän summa. OSTE-hanke tukee asiakkaiden osaamisen vahvistamista koulutuksen keinoin. Jatkuva oppiminen ja osaamisen kehittäminen eivät yksin takaa onnistunutta työllistymistä mutta luovat sille parempia edellytyksiä.

Lisätietoja: www.oste.fi

Anu Kippola-Pääkkönen, YTT, projektipäällikkö, Lapin ammattikorkeakoulu

Helena Kangastie, TtM, erityisasiantuntija, Lapin ammattikorkeakoulu

Mirja Heikkala, KM, kehittämisen asiantuntija, Lapin yliopisto

Sanna Karhu, KM, hankekoordinaattori, Rovaniemen koulutuskuntayhtymä REDU

**Jaana Karjalainen, KM, hankekoordinaattori,
Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä
Lappia**

**Johanna Sirviö, YTM, työkykykoordinaattori,
Lapin TE-palvelut**

Lähteet

- Ammattibarometri (2021) Työllistymisen näkymät eri ammateissa. Lapin ELY-keskus 2021/II. Saatavissa: < <https://www.ammattibarometri.fi/Toplista.asp?maakunta=lappi&vuosi=21ii&kieli=> > Viitattu 25.10.2021.
- Kantar TNS Oy (2021) Yrittäjägallup elokuu 2021. Saatavissa: < <https://www.sttinfo.fi/data/attachments/00791/aaad2ed2-4cd5-4045-b61a-59fb6ba9392e.pdf> <https://www.sttinfo.fi/data/attachments/00791/aaad2ed2-4cd5-4045-b61a-59fb6ba9392e.pdf> >. Viitattu 25.10.2021.
- Kippola-Pääkkönen A, Sirviö J (2020) Osatyökykyisten tuetun osaamisen vaiheita ja verkostoja -kuvio, mukaillen Sirviö J ja OSTE-hankkeen suunnitteluryhmä Hirvonen J, Huovinen J, Kangastie H, Koski A, Pyyny H (2020). Julkaisematon.
- Lapin liitto (2017) Lappi-sopimus. Lapin maakuntaohjelma 2018–2021. Saatavissa: < <https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2020/08/Lappi-Sopimus2018-2021.pdf> > Viitattu 3.5.2021.
- StatFin-tilastotietokanta (2021) Työmarkkinat, työnvälitystilasto (TEM), kuukausitilastot. Työttömät työnhakijat, Lappi, vammaiset/pitkäaikaissairaat työttömät, 8/2021. Saatavissa: < 12r5 -- Työttömät työnhakijat eri ryhmissä, palveluissa olevat ja avoimet työpaikat kuukauden lopussa (1001) muuttujina Alue, Kuukausi ja Tiedot. PxWeb (stat.fi) > Viitattu 25.10.2021.
- STM (2021) Työkykyohjelma 2019–2023: Työkyvyn palvelut osaksi tulevaisuuden soite-keskusta. Saatavissa: < <https://stm.fi/tyokykyohjelma> > Viitattu 5.5.2021.
- Valtioneuvosto (2019) Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi. Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 31, Helsinki. Saatavissa: < https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y > Viitattu 5.5.2021.